

SKOLEFRI

Maj/Juni 2024

Nr. 11

Er unschooling
en læringsfilosofi?

Kærlighed
er at sætte fri

Dit barn, dine
beslutninger!

Små forandringer,
store forskelle

Retten til at lave
INGENTING

Gordon Neufeld: Kærlighed og tilknytning

www.fritliv.nu

indhold

04

NEUFELD: KÆRLIGHED OG TILKNYTNING

Gordon Neufeld er med-forfatter til en bog som efterhånden har fået klassikerstatus, nemlig Hold On to Your Kids. Hør ham fortælle om betydningen af tilknytning.

05

ER UNSCHOOLING EN LÆRINGSFILOSOFI?

Nej, siger Vanilla Sommer, for det ville indebære at man har et bevidst fokus på læring, og det er præcist ikke det som er centralt i unschooling.

10

KÆRLIGHED ER AT SÆTTE FRI

Kamilla Johnsens familie valgte unschooling-livet til for knap et år siden, og det har været en vild rejse. Her deler hun en ærlig og sårbar beretning om de første skridt på vejen.

15

OM RETTEN TIL AT LAVE INGENTING

Vi lever i et præstations- og vækstsamfund med alt for stort fokus på at være 'i gang' med noget hele tiden. Vi må huske retten til at lave ingenting!

18

SMÅ FORANDRINGER, STORE FORSKELLE

Det er ikke meningen at familier skal leve opdelt som vi gør i dag, men det har vi lukket øjnene for, skriver Lene Friis-Pilgaard i denne klumme om tilknytning og adskillelseskultur.

23

MØD FAMILIEN ESTRUP-BOGDOZAN

Ergan og Randi bor i Randers med deres to børn Yakup og Aslan på 11 og 8 år. Her fortæller de lidt om deres hverdag med unschooling.

Kære Læser!

Denne udgave af SKOLEFRI er lidt særlig - simpelthen fordi det er den første i meget lang tid efter at magasinet har ligget i dvale vinteren over.

Jeg har haft enormt-gigantisk-ultra-mega travlt med alt muligt, som har betydet at magasinet blev sat på backburner i et stykke tid, men nu er vi tilbage!

Jeg skriver "vi" fordi jeg tidligere på året efterlyste skribenter som kunne have lyst til at blive faste bidragsydere til magasinet, og har nu fået en lille håndfuld super dedikerede folk ombord til at hjælpe med udgivelsen fremover :)

Magasinet udkommer fremadrettet hver anden måned, og sidder du derude og har noget på hjerte, så er du altid velkommen til at sende mig din idé til en klumme, debatindlæg eller andet på luna@fritliv.nu.

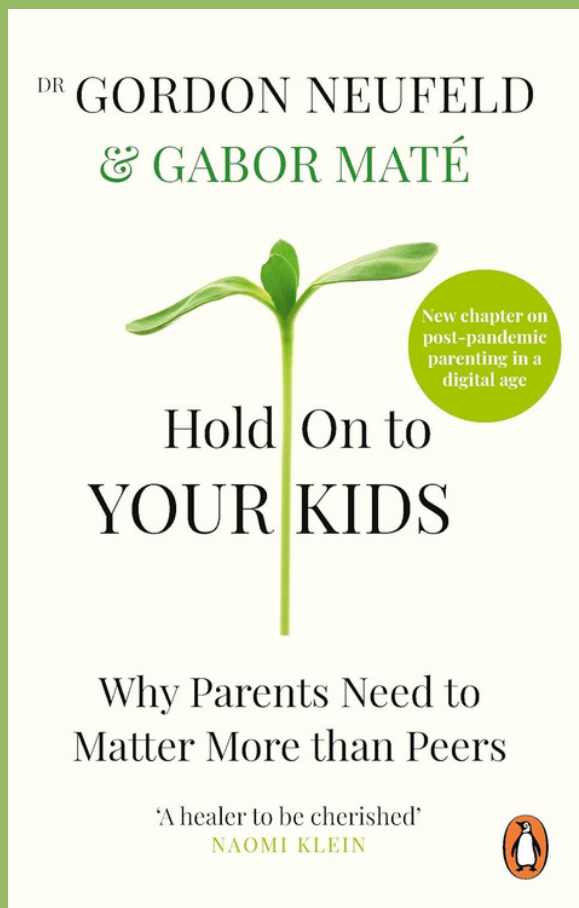
Tøv endelig heller ikke med at kontakte mig, hvis du har forslag eller ønsker til emner du kunne tænke dig at læse om i magasinet.

Jeg håber du vil få rigtig meget ud af dette nummer af SKOLEFRI og tusind tak fordi du læser med.

Gå ikke glip af den superfede giveaway på side 18 i anledning af magasinets tilbagevenden!

Luna Maj Vestergaard
indehaver & redaktør

Gordon Neufeld

Kærlighed og tilknytning: De to stærkeste kræfter i forældreskabet?

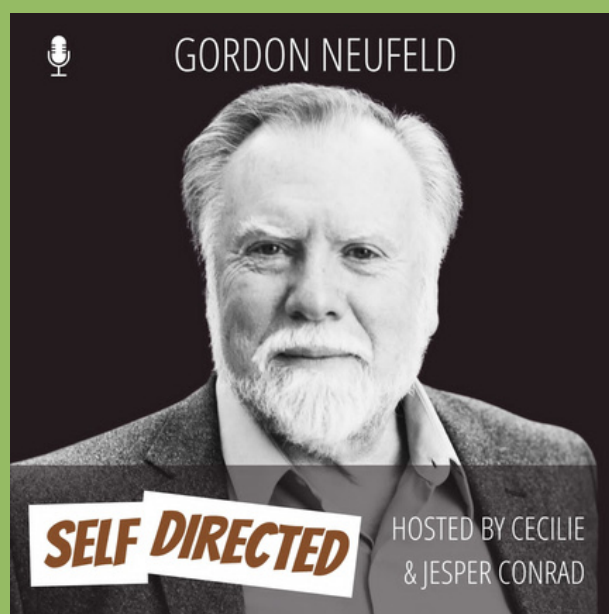
Hvis du vil helt ind til kernen i unschooling og blive klogere på betydningen af relationen mellem forældre og børn, så er Gordon Neufeld absolut et bekendtskab jeg anbefaler dig at dykke ned i.

Hans bog, *Hold On to Your Kids* – skrevet i fællesskab med en anden vigtig stemme nemlig Gabor Maté – er faktisk en

klassiker på linje med John Holt, hvis du spørger mig. Lad dig ikke narre af undertitlen, der i nogle ører kan lyde uforenelig med unschooling. Det forholder sig nemlig akkurat modsat!

Hele bogens budskab handler om vigtigheden i at vores børn og unge vokser op med tydelige pejlevoksne, som er 100% emotionelt investeret i dem og som ELSKER dem. No strings attached.

Og dét er yderst relevant for unschooling, fordi hvis den tilknytning ikke er der, så er fundamentet for en læringsproces der 100% hviler på frihed, tillid og gensidig respekt der heller ikke.

Hør mere om Gordon og hans arbejde i dette spændende afsnit af Self Directed podcast

Er unschooling en læringsfilosofi?

af Vanilla Sommer

Nej - og i det følgende vil jeg forklare hvorfor.

Naturligvis har jeg ikke patent på sandheden, og slet ikke når det kommer til unschooling. Alligevel vågnede jeg og måtte opgive at sove videre, for denne klumme ville skrives. Jeg var blevet trigget!

Så her kommer mit bud på "sandheden" om unschooling:

Det der fik mig til at slå min varme dyne til side, var et opslag på instagram, som åbenbart fik min hjerne til at gå i selvsving. Jeg stod op og lavede en kande te og sidder nu her i stearinlysets skær og nedfælder disse linjer. Og så håber jeg at jeg kan få ro til mit hoved og sove lidt mere.

Jeg læste at unschooling er en "kasse", en (ind-)læringsfilosofi, som man kan vælge (eller fravælge) som tilgang til udvikling og læring.

I dette tilfælde var det blevet fravalgt, og i den forbindelse formuleret noget, der kan forstås, som at unschooling er, at overlade børnene til sig selv.

Hvad er det så ved dette, der får mig til at reagere?

Hvis udgangspunktet er, at unschooling er en læringsfilosofi, indikerer vi at læringen er målet. Og det er netop ikke tilfældet ved unschooling. Vist kan man vælge at bruge ord som disse, for at forklare et skoletilsyn, hvad det går ud på, men os hjemmeundervisere i mellem, mener jeg at det er misforstået. Og det synes jeg er ærgerligt

Unschooling er LIVET uden skoling. Så enkelt kan det siges. Det er ikke en kasse, eller et sæt regler, men netop fravær af samme. Når vi unschooler er fokus ikke på læring, men læring er det, der sker, når vi kigger væk. Derfor kan man ikke påstå at der er tale om en læringsfilosofi. Unschooling er erkendelsen af, at læring ikke kan finde sted. Læring og udvikling finder altid sted, i alle livets situationer.

Vi lærer noget af alting, og når vi unschooler erkender vi at det ikke per definition er mere værdifuldt at lære at stave til stikkontakt end det er, at nyde smagen af en ostemad. Begge dele er (måske) en del af det levede liv, hvor vi lærer og erfarer - fra vugge til grav. Man kan således heller ikke sige, at "vi bruger primært unschooling, men vi underviser i matematik".

Det giver simpelthen ikke mening. Enten unschooler man, eller så gør man ikke. Lidt ligesom at man ikke kan være vegetar og spise skinkemad om tirsdagen. (Og ja, så kan man diskutere om det nu er en god sammenligning, for er "vegetar" ikke en slags kasse?)

Et bedre eksempel kunne være "økologi". Altså fravær af sådan noget som sprøjtegift og kunstgødning. Vi putter en kasse eller ramme omkring maden og kalder den økologi, og der er et regelsæt, ja. Men jo kun i kraft af at det naturlige er blevet unaturligt. Økologiske fødevarer er de rene, naturlige, og det unaturlige er blevet det almindelige.

Men det er at vende tingene på hovedet, og vi kan spørge os selv, om det i virkeligheden ikke burde være det unaturlige produkt, der burde bære en mærkning eller advarsel.

Således: unschooling er et ord, der kun giver mening og eksisterer i kraft af, at skoling og fokus på (ind-)læring er blevet det almindelige, og det vi som samfund har accepteret som "normalt".

Jeg er helt med på, at det kan være brugbart at flette "skolske" forklaringer ind, når man har at gøre med tilsyn, eller familie og venner, der har svært ved at forstå, hvorfor man vælger at leve så radikalt anderledes end flertallet, men det ærgrer mig meget, når vi overfor hinanden - her udenfor "kassen" bliver uenige om, hvad unschooling er.

Det gavner ingen, og det gavner slet ikke nogen eller noget, når unschooling bliver beskrevet som et sæt regler, eller som noget, hvor børn bliver overladt til sig selv. Unschooling kræver deschooling - og nøj, hvor er det svært at formulere sig, og vigtigt at holde tungen lige i munden, for nu har jeg jo netop sagt, at unschooling er fravær af krav. MEN.. deschooling er nødvendig for at forstå unschooling.

Dét er min påstand.

Disclaimer:

Når jeg her diskuterer unschooling, er det begrebet jeg diskuterer. Ikke hvad der er rigtigt eller forkert at gøre. Det må jo nødvendigvis være op til den enkelte familie.

Jeg kan godt lide at se begrebet som en bold, vi kan tage op og holde i hånden, og anskue fra forskellige vinkler. Eller som at se på og tale om en appelsin. Hvordan ser den ud? Hvordan er farven og strukturen? Hvordan smager den? Hvordan folk så vælger at pille den eller om de skal spise den, dét er en anden diskussion.

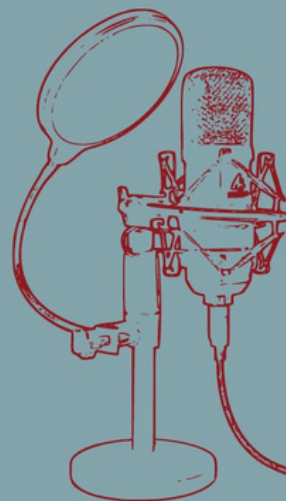
Vanilla Sommer er mor til fem børn i alderen 16-26 år. Oprindeligt fra Sverige (i et tidligere liv var hun Pippi Langstrømpe) men bosat i Danmark siden 1995. Professionel kaffedrikker og uofficiel indehaver af Skørpings største Mumikrus-samling. Online kan du finde hende på [Instagram](#).

SKOLEFRI

Samtaler om at
leve og lære i
frihed

WWW.FRITLIV.NU/PODCAST

Rooted & Free

En snak med Rebecca Jean-Charles om moderskab og community.

If Mama ain't happy, ain't nobody happy, lyder en velkendt amerikansk vending Og der er nok noget om snakken.

For tiden går debatten eksempelvis livligt i medierne om 'the mental load' som mange mener er større for kvinder end for mænd, fordi mødre ofte bliver dem der agerer som tovholdere i familien. Det harmonerer jo sådan set godt nok med vores biologiske udgangspunkt, som historisk set har været at mændene gik på jagt og kvinderne havde overblikket hjemme i lejren. Men derfor behøver det jo ikke at være nemt eller ligetil. Særligt, når man vælger en livsstil udenfor normen, som unschooling og hjemmepasning helt klart stadig i varierende grad er. Rigtig mange hjemmemødre oplever i perioder at føle sig alene, både fysisk og mentalt, og (noget af) grunden til det, skal måske findes i et andet

meget kendt ordsprog: It takes a village to raise a child. Men landsbyen er simpelthen væk de fleste steder i dag, og erstattet af en helt anden form for samfund. Det er der dog mange som gerne vil ændre på, for at bringe om ikke den fysiske landsby, så i hvert fald 'landsbytanken' tilbage i vores liv.

En af dem er Rebecca Jean Charles, der har startet hjemmesiden ittakesavillage.se som en platform til at facilitere netop dette. Rebecca er selv mor 'udenfor kassen' med to børn som aldrig har gået i børnehave eller skole, og det er hendes store passion at skabe og leve et liv som føles udviklende, nærende, frit og fyldt med mening, kærlighed og respekt for både krop, sjæl og jord.

Jeg inviterede Rebecca til at fortælle lidt om hendes vision, blandt andet de online cirkler hun kører, hvor mødre kan finde fællesskab og sparring med ligesindede.

lyt med her

**Kærlighed
er at sætte fri
...også dig selv**

af Kamilla Johnsen

“Unschooling er en vild dans, hvor fortiden gerne vil spænde ben. Men hvor fremtiden er virkelig lys og let.”

En uge inden vi tog vores søn ud af skolen stødte vi på begrebet *unschooling*.

Begge vores forældre-hjerter boblede af lykke ved tanken om at leve med frihed, respekt, tillid og ikke mindst den gode tilknytning, som de vigtigste elementer i vores familieliv.

I stedet for vækkeur, desperate forsøg på tidlige putninger, forældremøder og skolens krav, som ret hurtigt havde slukket vores søns selvtillid og læringslyst i en alder af 6 år. Men hvad jeg ikke helt havde fanget var, at den største udfordring lå hos os forældre.

Kort efter vores søn kom hjem, levede han let og lykkeligt unschooling-livet helt ubesværet. Han fulgte sit drive og vi ansatte en tutor til at undervise ham i skating. Han blev tilmeldt parkour og han fik en gamercomputer, som var så stort et ønske, at han slet ikke troede han ville få en.

Det blev hurtigt hans tre store interesser, som egentlig byder på noget meget forskelligt, men som alle har det tilfælles, at jeg ikke rigtig kan være med. At det ikke er noget vi kan gøre sammen.

Og så kom tvivlen.

For selvom det er hyggeligt og lærerigt at se på mens vores søn springer, skater og gamer, lå den der lille stemme inde i mit hoved og hviskede, “du har taget ham ud af skolen. Det har du vel ikke gjort for at han bare kan lege hele dagen, og ellers passe sig selv foran skærmen”? Følelsen af at jeg svigtede vores søn voksede, mens jeg stædigt holdt fast ved de bobler af lykke vi havde følt, da vi i den spæde start havde forestillet os vores hjemmeliv. Jeg svingede frem og tilbage i at sætte rammer og sætte fri, og så lige efter tvivle på de rammer og den frihed. Men det gik også op for mig, at jeg og vi var oppe imod en

enorm stærk fortælling om rigtigt og forkert. At det at stå udenfor skolesystemet ikke bare var bobler af frihed og lykke, men også store tilbagevendende og selvkritiske tanker omkring svigt, forældreskab, værdier og opdragelse. Det var det store fundament vi skulle ind og justere på, for at kunne udleve det vi ønskede, og ikke kun pynten på kagen der skulle ændres. Og som bekendt skal et råddent fundament fjernes inden man støber et nyt. Så vi gik i gang.

Heldigvis var min mand og jeg fuldstændig enige. Vi havde og har stadig forskellige områder hvor vi udfordres og lige må spørge hinanden, "hvorfor er det vigtigt... den ting du der står og kræver". For regler vi ikke forholder os til, gør mere skade end gavn.

Vinteren kom og vores søn gamede mere og skatede mindre. Hans evne til at hygge i timevis med vennerne online tog til, og jeg sad ved køkkenbordet med tankemylder og jeg skriblede til Luna Maj (Vestergaard, red.) i endnu en desperat stund. Jeg vidste godt, at en deschooling-proces kan tage lang tid. Jo tak, men jeg sad jo og var ved at drukne i frygt for om jeg svigtede vores søn, som var ved at forsvinde "ind i skærmene". Det kunne vi jo læse alle vegne, hvor farligt det var. Men så skete der noget.

Det føltes som at passere toppen af et bjerg. I stedet for at bestige og kæmpe, føltes det som det samme bjerg vi vandrede på, men med nedstigningens tempo i ryggen.

Det føltes pludselig ikke rigtigt længere, at få sin vilje og kunne gennemtrumfe en regel. Det føltes forkert. Som magt.

Og når vi snublede og faldt tilbage i vores "gamle" måde at være forældre på, bemærkede jeg pludselig sorgen og smerten i vores søns øjne, når han bøjede sig for husfredens skyld, mens han kiggede tilbage med et blik der viste at vi havde svigtet ham. Ikke fordi vi lod ham game, eller lave parkour i stedet for at skrive alfabet, men fordi vi trak voksenkortet og bestemte bare fordi vi kan - fordi vi blev ramt af frygt, og havde brug for at skabe kontrol. Men kontrol og magt giver ikke andre følelsen af at være elsket. Tværtimod.

Jeg tror de største kampe jeg har kæmpet det første år i vores unschooling-liv, har været med mig selv, mit billede af hvornår og hvordan jeg viser kærlighed til vores søn, sikre han bliver et helt menneske, der hviler i sig selv og hvad jeg ubevidst har accepteret som "sandheden" igennem mit liv som borger i vores samfund.

Jeg har indset at jeg ikke kan sætte vores søn fri, hvis jeg ikke sætter mig selv fri. Fri af overbevisninger og tanker som bevidstløst styrer mange af i os i vores forældreskab.

Selvom jeg ville ønske vores søn tegnede med mig, og han ville sidde på køkkenbordet mens jeg lavede mad, er det bare ikke den søn vi har.

Den største kærlighed jeg kan give ham er at elske ham som han er. Længere er den jo ikke. Og jeg er ret overbevist om, at han lærer langt mere om empati og respekt, ved selv at vokse op med forældre, der udviser forståelse overfor for og nysgerrig på hans ønsker, også selvom det ikke matcher det flertallet i samfundet gør.

Her til aften kom vores søn og jeg hjem fra parkour. Vi sludrede på turen i bilen, og det var fedt at se hans glæde ved træningen. Vi valgte at købe mad med hjem, for at gøre det nemt. I lang tid forsøgte vi at kræve vi skulle spise ved bordet, ellers var vi jo ikke rigtig sammen. Men det har aldrig fungeret. På vej hjem i bilen foreslog jeg om vi skulle se en film sammen mens vi spiste. Det vidste jeg han indimellem godt kunne lide. Han blev lidt stille og svarede så forsigtigt, "jeg har lyst til at game mor". Jeg sad et sekund. Stille. og svarede så okay. Da vi kom ind løb han op til computeren og tændte. Der var hurtigt en ven i den anden ende. En han virkelig hygger sig med at tale med og jeg

vidste det var længe siden de havde spillet, så hans stemme lød glad. Jeg pakkede maden ud og mærkede efter igen. Jeg VAR virkelig okay. Jeg blev ikke skuffet, vred, frustreret eller følte jeg svigtede ham. Jeg anrettede noget mad og stillede ind til ham, mens jeg smilte. Han smilte tilbage, og sendte mig et luftkys. Jeg satte mig selv i stuen ved siden af og lyttede til hans glade stemme der sludrede løs med vennen mens de spillede. Og pludselig hørte jeg ham fortælle hvor meget han elskede min lasagne. Og at jeg var den eneste der kunne kalde på vores gamle kat. Jeg mærkede kærligheden.

Og det ramte mig, at kærlighed er allermest at blive set, forstået og få lov at være lige præcis den man er.

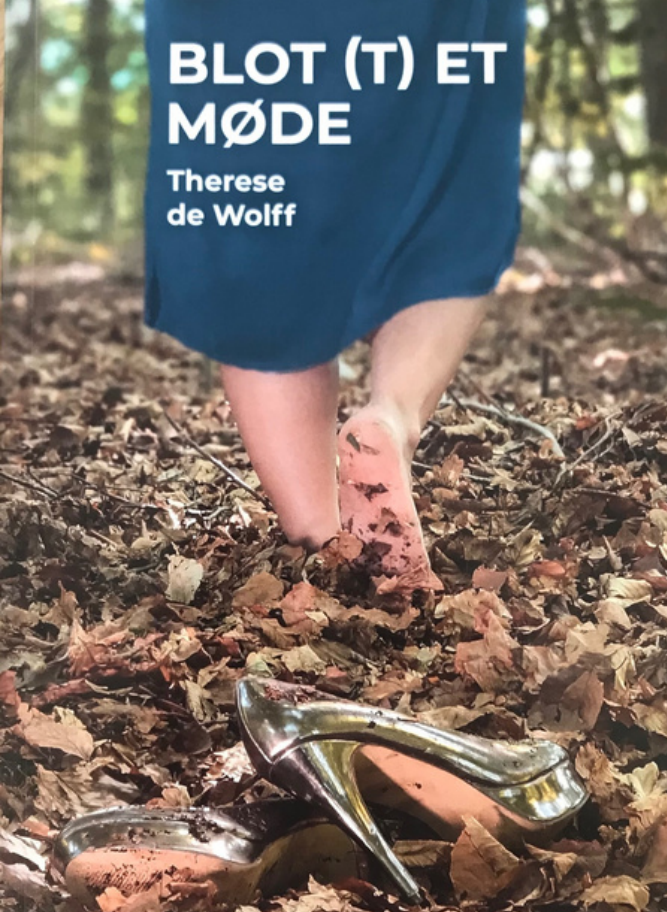
Og det kan man kun hvis man er fri.

Kamilla Johnsen er 45 år, gift med Simon og mor til Felix på 7 år. Tidligere lærer og ungevejleder, nu unschooler der elsker at lave latte, pandekager og tapas samt opleve livet med familien.

BLOT (T) ET MØDE

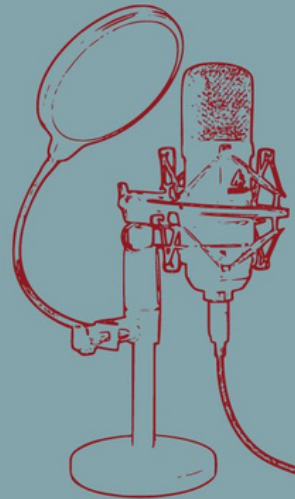
Therese
de Wolff

SKOLEFRI

Samtaler om at
leve og lære i
frihed

WWW.FRITLIV.NU/PODCAST

Vil du læse en bog der i den grad skubber til dit verdensbillede???

Så er det denne selvbiografiske fortælling af Therese de Wolff du skal have fat i!

Bogen handler om en ung kvinde, Therese, der en dag i København helt tilfældigt møder en ung, hjemløs mand som hun falder i snak med. Et eller andet drager hende mod hans meget frie og løsrevne liv, og hun ender med at følge med og leve sammen med ham i en længere periode. De bygger en hule på en gammel bunker, hvor de holder til mens Therese stadig passer sit job i Finanstilsynet.

Matteo, som den unge mand kaldes i bogen, har en radikalt anderledes opfattelse af verden end de fleste. Regler og rammer interesserer ham ikke. Han følger sit eget moralske

kodeks og lever i nuet – på en måde som både fascinerer og provokerer.

For Therese bliver det en livsforandrende rejse ind i en vild og utæmmet måde at være menneske på. En eksistens der i den grad udfordrer samfundets kulturelle og sociale normer, og undervejs afkræver hende at granske sine egne holdninger, motiver og værdisæt.

Som læser bliver du helt automatisk revet med i hvirvelvinden – så spænd sikkerhedsbæltet. Bogen er én lang deschooling-proces der udfolder sig på fineste, autentiske, sårbare og vanvittigt interessante vis.

Jeg inviterede Therese til en snak om bogen, og det kom der en rigtig spændende samtale ud af.

lyt med her

Om retten til at lave ingenting

af Luna Maj Vestergaard

Noget der virkelig irriterer mig ved den præstationskultur vi lever i, er det med at man altid skal være "i gang" med noget.

Lige fra barnsben.

Man skal være *beskæftiget*.

Faktisk er det så vigtigt, at man har indført beskæftigelsesPLIGT for de 15-17 årige, fordi, Gud forbyde, at unge mennesker ikke laver noget "produktivt" og kommer hurtigt

videre på vejen mod at blive til noget! Dovenskab er roden til alt ondt, jo. Eller som den UU-vejleder vi talte med da min ældste datter var 15 sagde: Vi skal jo sørge for, at fange alle dem der ellers bare ville ligge på sofaen hele dagen...

Javist. Det er klart.

Sådan noget kan vi ikke have i et vækstsamfund. Der skal der ske noget. Hele tiden. Det haster nemlig. Af en eller anden grund.

Nok mest fordi, at det kræver et konstant flow af hårdtarbejdende skatteydere til at trampe i pedalerne for at holde samfundshjulet kørende.

Stilstand er skidt. Det sænker nemlig farten på forbrugsmøllen. Og den skal helst køre på fuldt drøn, hele tiden, ellers vakler vækstparadigmet og med det illusionen om NØDVENDIGHEDEN af det.

Men ærligt?

Det konstante, nærmest tangerende til sygelige, fokus på at komme videre hele tiden hjælper altså ingen med at finde ud af hvad de vil. Inderst inde. Det er der jo ikke tid til, når alle skal løbe så helvedes stærkt!

Og tid, det er noget vi i den grad mangler i samfundet som helhed. Tid til at leve og tage hver dag som den kommer. Være tilstede i øjeblikket og ikke i 'forberedelses-mode' hele tiden.

Vuggestueparat. Børnehaveparat. Skoleparat. Uddannelsesparat. Arbejdsparat.

Parat, parat, parat.
Til næste etape hele tiden.

Hvad skal du så bagefter? Hvad vil du bruge det til? Hvad vil du VÆRE i fremtiden????

Stop.

Bare stop. Med at presse børn og unge fremad.

De skal nok nå det. Og så ER de allerede nogen, i øvrigt. Prøv at give plads til det, i stedet for konstant at bombardere dem med krav og planer og beslutninger om fremtiden.

De skal nok nå det hele. Også selvom de ind imellem tager sig retten til at lave absolut ingenting.

Vind en plads på mit unschoolingkursus!

Bagom Spejlet

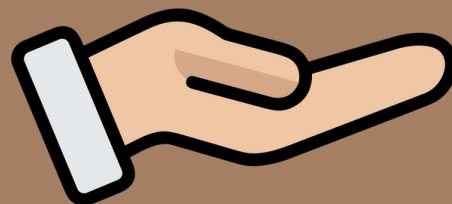
Et 6-ugers online
forløb til dig der vil
stå stærkere i dit
forældreskab med
unschooling!

- Deschooling
- Læring i hverdagen
- Udfordringer på vejen
- Lovgivning & unschooling
- Partnerskab vs. opdragelse
- Voksenliv efter unschooling
- Myter, fortællinger og evidens

Næste holdstart: 14. maj

Læs mere og tilmeld dig på

fritliv.nu/bagom-spejlet

Hold 4 på mit forældreforløb starter tirsdag d. 14. maj og du kan komme med helt gratis! For at fejre at SKOLEFRI er i luften igen, udbyder jeg en plads til en heldig vinder - måske dig?

Det eneste du skal gøre er at sende mig en mail på luna@fritliv.nu, hvor du skriver hvorfor du kunne tænke dig at være med på forløbet.

Jeg trækker lod blandt de indkomne mails søndag d. 12/5 kl. 12 og vinderen får direkte besked. Tjek programmet for kurset [her](#) - så du er sikker på at det er for dig og at datoerne passer!

(OBS: Hvis du allerede havde tilmeldt dig og vinder pladsen, får du blot din betaling retur ♥)

Selv små forandringer kan gøre store forskelle

af Lene Friis-Pilgaard

Jeg tror ikke, at små familier med små mennesker skal leve så adskilt, som det i dag er tilfældet. Jeg tror på, at de fleste børn har brug for at være sammen med deres forældre i langt flere timer og have en tættere tilknytning i langt flere år, end vi lige umiddelbart har for vane i vores kultur.

"Barnets tilknytningsrelation til en forælder må vare mindst lige så længe, som barnet har brug for at blive guidet"

Jeg har netop genlæst bogen "Dit barn har brug for dig" af Gordon Neufeld og Gabor Maté og citatet er fra bogen. Vores kulturelle opfattelse af forældreskabet og

tilknytningens altoverskyggende betydning, har vi som samfund undermineret vigtigheden af. Som Gordon Neufeld og Gabor Maté beskriver det, så har vores kulturelle- og samfundsmæssige udvikling nedprioriteret støtten og opbakningen til familierne.

Vi har i min optik lukket øjnene for det faktum, at de primære omsorgspersoner er det grundlæggende fundament i barnets og den unges liv. Den tilknytning, forbundethed, tryghed, kærlighed og guiding som eksisterer hos forældre er usammenlignelig.

(som familiebehandler er jeg fuldt ud bevidst om, at ikke alle familier er i stand til at skabe det fundament)

Som samfundet er indrettet, tillægges familien og forældreskabet ikke den store værdi og familien er mere gået hen og blevet en fælles base, hvor vi eksisterer og mødes og hvorfra vi så lever individuelle og adskilte liv og orienterer os i hver vores retning.

Ifølge Gordon Neufeld og Gabor Maté lever vi i et samfund og en kultur, der hylder børns selvstændighed, løsrivelse, uafhængighed, robusthed (hvad end det ord måtte dække over), parathed i alverdens afskygninger og ikke mindst jævnaldrende-orientering. Et kulturelt skabt fænomen, hvor børn og unge bruger jævnaldrende til råd, vejledning og tæt tilknytning frem for deres forældre, hvilket på ingen måde er hverken sundt eller hensigtsmæssigt. Jeg oplever, at der er opstået en form for kultur

og norm-blindhed. Denne samfundsmæssige og kulturelle hyldelse af værdier som selvstændighed, løsrivelse, uafhængig, robusthed og jævnaldrende orientering er så inkorporeret i hele vores samfundsstruktur, at vi ikke længere stiller spørgsmålstejn ved det eller for den sags skyld ser det.

Som Gordon Neufeld og Gabor Maté udtrykker det, så har vi bevæget os hen et sted, hvor vi "opdrager" med hovedet og ikke med hjertet. Vores forældre-instinkter, sanser og intuition er blevet svage og svækkede og vores beslutninger træffes i stedet på baggrund af samfundets forventninger og råd fra eksperter fremfor vores egne instinkter, som er gået hen og blevet slørede og henlagt til at være en skygge af sig selv.

Ifølge Gordon Neufeld og Gabor Maté er barnets relation og tilknytning til dets primære omsorgspersoner afgørende for en sund og tryk udvikling. Ligeledes understreger de vigtigheden i, at vi holder børnene tæt til os og styrker båndet mellem forældre og barn med kærlighed, opmærksomhed og nærvær.

Måske er det en umulig opgave, at skabe denne tæthed og tilknytning til vores børn, sådan som samfundet i dag er indrettet.

Jeg mener, at vi er nødt til at tage vores forældreskab tilbage og på den ene eller anden måde finde hjem til os selv og vores naturlige habitat. Vi skal turde lytte til vores intuition og vores sanser, også selvom det kræver mere end det egentlig burde, når vi nu lever i en kultur, der hylder det modsatte.

Jeg ser, at der er strukturer i samfundet som besværliggør det at lytte til sig selv og sin intuition. Det kræver ressourcer og ikke mindst adgang til disse, som ikke er alle forundt.

Tvivlen opstår og usikkerheden trænger sig på. Svarene er ikke givet på forhånd, men opstår undervejs. Samfundsnormens store centrifuge står klar til at hive dig ind i tromlen, hvilken jeg selv er blevet slynget rundt i adskillige gange.

Og måske fordi, at vi fra en tidlig alder, bliver formet og modelleret til at passe ind i samfundsskabte normer og rammer, så underkender vi vores frie vilje og glemmer, at vi er frie mennesker. Det er jo i sig selv skræmmende og kuriøst, at vi har fået skabt en så ensrettet kultur og samfunds-

norm, der har formået at bevæge os så langt væk fra os selv og vores forskelligheder, at vi netop har mistet forbindelsen og troen på os selv.

Den slagne vej, som er givet på forhånd og hvor vi går med flokken - og som samtidig bliver hyldet af mangt og mange, er blevet en lettere, mere accepteret, tryk og genkendelig vej at gå med, og en nødvendig vej for nogen, end at tage et valg om at gøre noget andet og gå sin egen vej.

For det kræver det ekstra at gå mod strømmen. Men jo flere som betræder det ubetrådte og viser vejen des bredere bliver stien for de næste.

Selv små forandringer kan gøre store forskelle.

Lene Friis-Pilgaard er mor til to hjemmeunderviste drenge på 5 og 8 år. Derudover er hun klummeskribent og familiebehandler. Hun brænder for det rolige, simple og gode børneliv - et liv hvor små mennesker får lov til at blomstre og vokse i deres eget tempo. Du kan finde Lene på [Instagram](#)

Har du deschoolet dig selv på fødselsområdet?

Det havde jeg i hvert fald ikke, da jeg første gang blev mor (hvem har også det!) men eller ikke nogen af de følgende gange, faktisk.

Jeg bevægede mig ganske vist fra en yderst medikaliseret og ekstremt grænseoverskridende hospitals-fødsel til fødsler på en lille, afslappet klinik, for til sidst at ende med en hjemmefødsel næsten helt uden indgreb.

Men det var først da jeg fulgte uddannelsen til Livsdoula hos Ann-Emilie Augustinus, at det virkelig gik op for mig i al sin gru HVOR skolet og dogmatisk et område graviditet og fødsler i realiteten er, samt hvor meget misinformation der cirkulerer og danner grundlag for kvinders beslutninger - som desværre alt for ofte bliver taget under pres, i et system der (også her) arbejder i et frygt- og kontrol paradigme.

Derfor er jeg sindssygt glad for at se en bog som denne!

Titlen alene taler jo lige ind i mit anarkistiske hjerte, men det er ikke bare et spørgsmål om rettigheder. Fundamentet for at kunne træffe helhjertede beslutninger der føles rigtige, og som man derfor tør at stå ved, er først og fremmest viden. Og det er lige præcis det denne fine bog er spækket med..

Gennem dens mange forskellige indfaldsvinkler, får læseren ikke kun værdifuld erfaringsdeling og information i forhold til graviditet, fødsel og barselstid, men også - og det er nok bogens største styrke - en følelse af *empowerment* som er det ultimativt vigtigste i enhver livssituation.

Luna Maj Vestergaard

Estrup-Bozdogan

Vi er Ercan 41, stor passion for tegneserier, selvstændig tatovør, kreativ med at tegne, male og spille guitar. Randi 40, primært sammen med børnene, deltids handicap-hjælper, kreativ med egen keramik. Yakup 11 år, kæmpe interesse for at bygge og skabe (det startede med Lego og Minecraft, nu mere med at kreere maps i Fortnite). Også meget interesseret i dyr, har selv to slanger og drømmer om at rejse ud i verden og opleve natur og dyreliv. Aslan 9 år, elsker gaming og har altid været enorm betaget af det japanske univers, Pokémon, One Piece, Dragon Ball, Naruto osv. Er pt ved at lære Japansk i Duolingo. Vi bor i Randers og børnene har aldrig gået i skole.

Hvorfor har I valgt unschooling?

For os kom det som en naturlig forlængelse af hjemmepasning. Vores ældste søn startede i dagpleje, men efter meget kort tid, handlede vi på vores mavefornemmelse. Det var for os ikke det rigtige, at sende ham afsted i pasning mange timer om dagen. Senere har vi også forsøgt os med institutionslivet, men det gav anledning til mistrivsel, og vi

valgte derfor, at fortsætte ad den vej vi kendte så godt, og hvor vi ved, at børnene er i trivsel og vi voksne langt bedre kan navigere i arbejdslivet, som vi har skruet sammen så det passer os som familie. For os føles det ikke radikalt, men helt naturligt at være sammen størstedelen af tiden, og at lære sammen og hver for sig, ved at leve livet.

Hvordan vil I definere begrebet?

At vi alle har frihed hver dag til at lave og derved lære lige det vi vil. Altid med respekt for, at vi er en familie, hvor der er plads til os alle, og til vores forskellige behov. Vi inspirerer hinanden og støtter hinanden, og vi går selvfølgelig også på kompromis, for at få hverdagen til at glide. Unschooling er for os at leve livet, sammen.

Hvordan ser det ud i praksis hos jer?

Det er meget forskelligt. I nogle perioder er vi meget afsted, ture på museum, sammen med HU venner, i teater, til spring, ude i naturen. Andre perioder er vi mere hjemme, ser mange film, gamer, læser, tegner og leger. Især legen har altid fyldt utrolig meget hos os. Og så gør vi meget ud af, at gribe børnenes interesser, og vi voksne elsker at dykke ned i noget sammen med dem, nogle gange kort, andre gange over lang tid. Madlavning og fælles måltider betyder også meget for os alle, så vi gør meget ud af, at samles både om madlavningen og måltider, med god tid til at tale sammen og fortælle om alt det vi hver især har på hjerte.

Hvordan dækker I de sociale behov hos jer?

Vi ses med venner både i og udenfor HU-netværket. Vi har desuden en stor familie, så god mulighed for at være sammen med mennesker i alle aldre, som er forskellige steder i livet. Vi tager på ture med HU-grupper, som for eksempel museum og teater eller i springhal. Drengene er også sociale online med venner når de gamer. De er gode til at udtrykke deres behov for det sociale, hvilket kan variere en del.

Har I oplevet kritik af jeres livsstil? Hvordan håndterer I det?

Jeg har kun én gang oplevet en direkte konfrontation af vores livsstil, hvor jeg tydeligt kunne mærke, at det hos afsenderen bundede i nogle ting i deres eget liv. Jeg taler altid ud fra eget sted, uden at kritisere andres livsvalg og måde at leve på, men står samtidig stærkt i vores valg. Størstedelen af tiden hviler vi 100% i vores måde at leve på, og så tror jeg, at det er tydeligt ude i livet, at vi ved hvad vi står for, og ikke lader os slå ud af andres kritik eller mangel på forståelse og accept. Derimod oplever vi ofte en oprigtig nysgerrighed og lyst til at høre om vores livsstil.

Hvilke udfordringer har I haft med unschooling?

I starten (og ind imellem stadig), at vi som voksne skal give slip, lade børnene mærke og vise deres egne veje. Se børnene og deres forskelligheder, deres individuelle måder at tilgå- og lære nye ting på. Slippe idéen om, at de SKAL lære nogle bestemte ting, bare fordi, og endeligt at indse at læring sker overalt og hele tiden. Det var været en gave at deschoole (fortsat i gang) og give slip, og derved tillade os selv en masse muligheder for at gribe børnenes interesser og støtte dem og lære med dem.

Hvad er dit bedste råd til andre der starter ud?

Tag det helt roligt, forsøg ikke at tage skolen med hjem. Stol på dig selv, og især på dine børn. Hvis nogen spørger dig, eller du selv tvivler på om dine børn lærer det de skal, så spørg dig selv, hvad er det egentlig de SKAL lære?

Se dem som de mennesker de er, støt deres interesser og omfavn deres kompetencer fremfor at fokusere på det de ikke kan. Søg netværk med andre HU familier, mange af de samme bekymringer går igen, men bliver ofte mindre når vi deler dem og siger dem højt.